

KWARTAALBLAD VAN DE STICHTING RUIMTE - ROERMOND maart 2020 Jaargang 25 nummer 1 - Prijs € 4,00

Ruimteliijk

MONUMENTEN, ARCHITECTUUR, STEDENBOUW en LANDSCHAP in ROERMOND en OMSTREKEN

Kijk voor het laatste Ruimte-nieuws op: stichtingruimteroermond.nl

5 voor 12 voor de CO-OP

verder in dit nummer:

Café Braam behouden

Aantasting dreigt voor Oude Borg

Reisbestek terug gevonden !

75 jaar bevrijding Roermond

COLOFON

Ruimtelijk verschijnt viermaal per jaar en brengt nieuws, achtergronden en opinies rond monumentenzorg, stedenbouw, ruimtelijke ordening en architectuur in Roermond en omgeving. Overname van artikelen is toegestaan nadat toestemming is verkregen en als bronvermelding wordt toegepast.

UITGAVE

Stichting Ruimte.
ISSN 1389-2606.

REDACTIE:

Chris Roemen, Len Coenen, Harry Segers, Edwin Wijenberg, Jacq Arets, Joep Niessen, Yvonne de Vries, Tom Welzen, en Peter Janssen.

MEDEWERKERS AAN DIT NUMMER

Leonard Fortuin, Chris Roemen, Fons Zijlstra, Len Coenen, Harry Segers, Jacq Arets, Joep Niessen, Edwin Wijenberg, Leon Goijen, Jan Grouls, Ruud Derks, Bert Thomassen, Piet Poell en René Roosjen.

VORMGEVING EN FOTOGRAFIE

Harry Segers, www.harrysegers.nl

VERSPREIDING

Per post en eigen bezorgers. Oude nummers kunnen gratis gedownload worden; zie: www.stichtingruimteroermond.nl.

ABONNEMENTEN

€ 16,- per jaar, buiten Roermond € 25,- i.v.m. verzendkosten, over te maken op IBAN: NL03 RABO 0142 3966 80. Bij meerdere abonnementen op één adres abonnementsprijs in overleg.

CONTACTADRES

Begijnhofstraat 34, 6041 GX Roermond, tel. 0475-329 936.

E-MAIL

info@stichtingruimteroermond.nl.

BESTUUR STICHTING RUIMTE

Fons Zijlstra (voorzitter), Jan Grouls (penningmeester), Tom Welzen (secretaris), Quint Lommen (lid) en Leon Goijen (lid).

INTERNET

Reageren op *Ruimtelijk* en de standpunten van de Stichting Ruimte kan ook via:

www.stichtingruimteroermond.nl.

U vindt ons ook op Facebook.

in deze editie

Cover: tegelreliëf CO-OP aan de zijgevel van de v.m. Co-operatie aan de Hendriklaan. Foto Harry Segers

4. Café Braam behouden in nieuw plan!

Er is goed geluisterd naar de ideeën en wensen van buurtbewoners en andere betrokken Roermondse enaren.

6. In den gekroonden Valck.

In de achttiende eeuw werden hier ook al luxe en exclusieve artikelen verkocht.

12. Column Piet Poell

Kroegbaas, romanschrijver en columnist.

14. Munsterkerk acht eeuwen middelpunt van Roermond.

Dit jaar viert de Onze Lieve Vrouwe Munsterkerk haar achthonderdjarig jubileum.

En verder...

- 3. Het pand van de Co-Op hoek Hendriklaan en Burg. Rauppstraat.
- 9. Aantasting landgoed Oude Borg dreigt.
- 10. Nieuwe energie voor monumenten?
- 13. Munsterkerk in het vizier.
- 20. Remunse herinnering, 1944-1945, van pater Jan Smeets.
- 22. Wederopbouw in Roermond.
- 24. Boeken.
- 25. Het Reisbestek van Johanna van Randenraedt.
- 27. Berichten en meer...

Het pand van de CO-OP hoek Hendriklaan en Burg. Rauppstraat

door Yvonne de Vries

Het CO-OP-pand in het Roermondse Veld heeft een interessante geschiedenis. Helaas is het sterk verloederd!

Waarom is dit pand interessant?

Het huis en de winkel werden in 1919 speciaal gebouwd door de coöperatieve verbruiks- en winkelvereniging voor bewoners van het Roermondse Veld. Het heeft een eenvoudig en doeltreffend ontwerp, zonder opsmuk. Arbeiders organiseerden zich destijds in coöperaties en kochten rechtstreeks, zonder tussenhandel, producten in bij landbouwcoöperaties. Ze verkochten die door aan haar leden in deze speciale winkels.

Hierdoor kregen boeren een eerlijke prijs en bleven noodzakelijke, kwalitatieve, levensmiddelen betaalbaar voor iedereen: ambtenaren en arbeiders. Tevens werd er in 1919 een kolenpakhuis en kantoor bijgebouwd. In 1951 volgde, door allerlei fusies tussen coöperaties, een uitbreiding van de winkel. Ook werd het interieur vernieuwd en gemoderniseerd. Het gebouw is terecht aangewezen als gemeentelijk monument vanwege de functie en de praktische en functionele bouwstijl.

Waarom is het reliëf interessant?

De tekst 'CO-OP' is een in gres aan gebracht tegelreliëf op dit pand, in mooie blauwgrijze kleuren. Die kleuren zijn kenmerkend voor het Roermondse keramisch bedrijf Lebon & Suilen. Vermoedelijk is het reliëf aangebracht in 1951, bij de uitbreiding van de winkel.

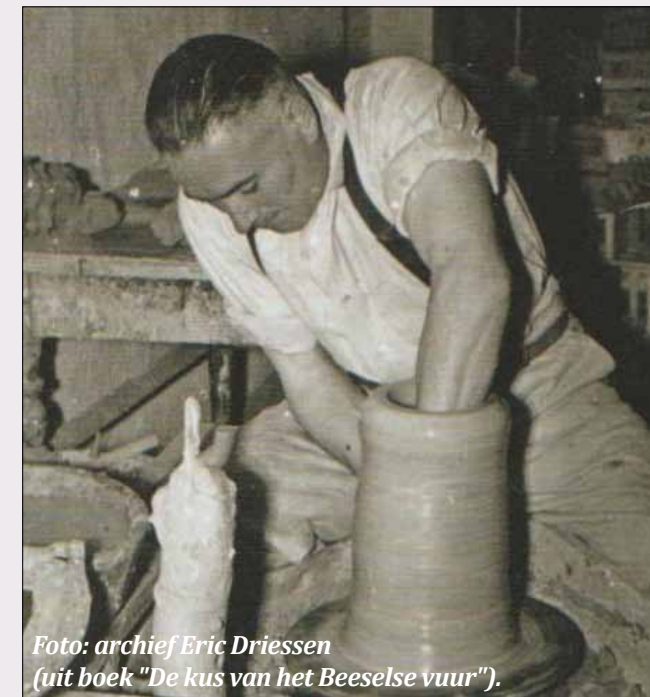

Foto: archief Eric Driessen
(uit boek "De kus van het Beeselse vuur").

Octave Lebon (1910-1975) zie foto, uit Chatelet in België was een ervaren keramist. Hij startte in 1946 samen met Emanuel Suilen een bedrijf in Roermond. De producten van Lebon & Suilen werden bijna altijd in grijs uitgevoerd en met kobaltblauw gedecoreerd. Denk maar aan kleuren van de bekende Keulse potten. Lebon & Suilen maakte ze eveneens. Bij dit bedrijf kreeg ook de bekende Roermondse keramist Ton van de Rotten zijn opleiding.

Wat moet er gebeuren?

Het gebouw, hoe eenvoudig ook, is een monument van de Roermondse coöperaties. Het is bovendien gedecoreerd met een reliëf van een Roermonds keramisch bedrijf. Dit gemeentelijk monument verdient aandacht en zorg. Herstel draagt bij tot nog betere uitstraling van de wijk en is een blijvende herinnering aan winkelnering uit andere tijden.

30 juli 2019 verzochten wij de gemeente handhaving op te treden krachtens de Erfgoedverordening 2018, art.8 lid 1: "Het is verboden aan een gemeentelijk monument onderhoud te onthouden dat voor instandhouding daarvan noodzakelijk is."

Café Braam

behouden in nieuw plan!

Door Fons Zijlstra en Leon Goijen
Afbeeldingen Janssen Wuts Architecten

De grootste horde om Café Braam met zijn unieke beugelbaan en een van de oudste cafés in Roermond, te behouden is genomen. Projectontwikkelaar Geelen en architectenbureau Janssen Wuts Architecten B.V. hebben goed geluisterd naar de ideeën en wensen van buurtbewoners en andere betrokken Roermondse, de stichting Burgerparticipatie Roermond onder niet aflatende inzet van Rob Verstappen, en de Stichting Ruimte. Geelen heeft de oorspronkelijke plannen om Café Braam te slopen herzien en neemt het pand nu op in een nieuw plan voor bebouwing aan de Dr. Leurszijstraat. Lof is hier op zijn plaats.

Aangepast plan

In grote lijnen komt het aangepaste plan neer op het bouwen van vijf woningen op de locatie Latiers en een woontoren van 5 verdiepingen met 10 appartementen. De woontoren wordt 2 meter lager gebouwd en de dakconstructie geeft een gevisualiseerd verlagings-effect. Om ruimte te maken wordt de beugelbaan verplaatst achter het Café Braam. Ook krijgt het café aan de straatzijde ruimte voor een terras. Op het plein en gedeeltelijk aan de Dr. Leursstraat worden de noodzakelijke parkeerplaatsen gepland. Het plein kan bereikt worden vanuit de singel via een elegante, breed uitgemeten trap.

Burgerparticipatie

Nieuw is ook dat burgers en andere belanghebbenden vroegtijdig werden betrokken bij het ontwikkelen van de nieuwe plannen. Nog voor de gemeente een uitspraak deed over het plan verwees zij initiatiefnemer Geelen naar de buurtbewoners om samen in gesprek te gaan. Hierbij slaat de gemeente een nieuwe koers in om, alvast in de geest van de nieuwe Omgevingswet, plannen vroegtijdig, dus voordat een aanvraag bij de gemeente wordt ingediend, al te bespreken met belanghebbenden. Dat zijn vaak buurtbewoners en verenigingen. Dit alles heet burgerparticipatie en heeft in het geval van Braam-Latiers zijn werking direct goed bewezen.

Bijzonder historisch karakter

De Stichting Ruimte heeft vanuit een historisch perspectief gekeken en meegedacht bij het ontwikkelen van de nieuwe plannen. Het gebied rondom de Dr. Leurszijstraat herbergt naast Café Braam ook nog andere, belangrijke historische kenmerken. Aan deze straat liggen een zevental monumentale arbeiderswoningen als onderdeel van het "Katoenen Dorp", een van de oudste

Foto vestingwerken [originele steendruk van de 18e eeuwse Roermondse vestingwerken van Leon Goijen].

arbeiderswijken uit het einde van de 19e eeuw/begin van de 20e eeuw. Kenmerkend voor de Dr. Leurszijstraat is een schuine ligging ten opzichte van de Dr. Leursstraat. De locatie van het pand Braam is eveneens uniek vanwege de **ligging op de steilrand van de Roer** en is van grote geologische en archeologische waarde. Onderzoek heeft aangetoond dat het achterompaadje dat diagonaal door het woonblok – gelegen tussen Minderbroederssingel, Graaf Reinaldstraat, Dr. Leursstraat en Bisschop Boermansstraat – heenloopt, het beloop volgt van een van de aarden bastions die in 1702 zijn aangelegd als verdedigingswerk. Dit pad vindt zijn voortzetting in de Dr. Leurszijstraat en bepaalt dus de rooilijn van het café en de zeven arbeiderswoningen.

Het is het enige nog zichtbare relict van de 16e en 17e eeuwse vestingwerken.

Nu het nieuwe ontwerp van dit gebied, dat kan rekenen op groot draagvlak onder de buurtbewoners, is omarmd, kan het formele proces van het bouwproject in gang worden gezet.

Café Braam ligt in het "Katoenen Dorp". Het pand zelf is behoudenswaardig omdat het een uniek ensemble vormt met de zeven ernaast gelegen arbeiderswoningen, die reeds eerder de status hebben verworven van gemeentelijk monument. Ook het gegeven dat een steen beeld van buurtpatroon Sint Cornelius de voorgevel siert en er nog een functionerende beugelbaan bij het café hoort, dragen bij aan het bijzondere karakter van dit horecapand.

Het gebouw herbergt sedert 1908 onafgebroken een café annex beugelbaan. Het is daarmee een van de oudste cafés van de stad. Het is niet enkel een buurtcafé - het heeft daarnaast altijd ook een buurtoverstijgende bredere maatschappelijke functie voor alle leeftijden gehad. Het is het vaste onderkomen en sociaal ontmoetingscentrum van diverse Roermondse verenigingen en organisaties, zoals een beugelclub, stadscarnavalsvereniging D'n Uul, de Prinsengarde, SVC2000 en Spaarkas. Samen zijn dit ruim 350 leden.

Niet op de laatste plaats is het pand ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt de moeite waard om voor Roermond te behouden. In de tweede helft van de 19e eeuw, als de stadsmuren afgebroken zijn en de vestingwerken rond de stad voor een groot deel worden omgevormd tot lommerrijke 'wandelingen', zien we diverse uitspanningen verschijnen aan of nabij de singels. Café Willems aan de Godswaerdersingel en voormalig Café de Weegbrug aan de Willem II singel zijn daar net als Café Braam voorbeelden van. 🇳🇱

In den Gekroonden Valck

Op de hoek van de Heilige Geeststraat en de Jesuitenstraat bevindt zich een markant pand, bestaande uit winkel met bovenwoning. De afgelopen decennia is het pand regelmatig van functie veranderd. In de naoorlogse periode was in het bedrijfspand een drukkerij gevestigd. Naderhand kreeg het pand een winkelbestemming; eerst een kledingzaak, vervolgens werden er elektronica-benodigdheden verkocht. Na jaren van leegstand is het pand gerestaureerd. September jongstleden is er interieurwinkel Galanterie DanDé geopend. Zeer bijzonder is het gegeven dat in de achttiende eeuw in het pand ook al luxe en exclusieve artikelen werden verkocht.

Jacq Arets
Fotografie Harry Segers

Ligging en hoofdvorm van het pand, met het vrije steile dak, verwijzen naar de **historische**, tot de Middeleeuwen teruggaande **verkavelingsstructuur**, bestaande uit smalle diepe kavels, van de Roermondse binnenstad. De intacte kapconstructie dateert uit de zeventiende eeuw of eerder. Op de inventarisatiekaart van cartograaf Herman Jansens van de brandschade na de stadsbrand van 1665 is het pand rood ingekleurd. Op sommige balken zijn brandsporen zichtbaar. Dit kan betekenen dat de balken de brand overleefd hebben maar ook hergebruik van de balken is mogelijk. Het gegeven dat de nokrichting haaks op de straat staat, vaak aangeduid als een Gelders Huis, is ook een aanwijzing dat dit pand meerdere eeuwen oud is. In het begin van de negentiende

Panorama van een deel van de stad, met op de voorgrond de aaneengesloten noordelijke gevelwand van de Heilige Geeststraat. Duidelijk zichtbaar is de tuitgevel van pand nummer 1. In tegenstelling tot de huidige situatie treffen we twee verdiepingen aan met elk twee traveeën. Er heeft dus in de negentiende eeuw een ingrijpende verbouwing plaatsgevonden. Relicten van de vroegere indeling van het pand zijn plaatselijk zichtbaar. Verder zijn op het schilderij links op de achtergrond het Jezuitenklooster en rechts boven de Karthuizerkapel goed zichtbaar. De gouache op papier, getekend vanaf de toren van de voormalige Heilige Geestkerk, gesitueerd in de H. Geest- en Munsterstraat, destijds in gebruik als kathedraal. De kerk is gesloopt in 1821. Algemeen wordt aangenomen dat deze prent is gemaakt ca. 1812 door een anonieme Franse genieofficier. Erik Caris, coördinator Monumentenzorg en Archeologie bij de Gemeente Roermond is, gezien de nauwkeurigheid van de weergave, echter van mening dat de stijl van Alexander Frans van Aefferden te herkennen is.

de eeuw beschikte het huis nog over een tuitgevel. Op meerdere plekken van het huis zijn oudere resten zichtbaar zoals vakwerk en speklagen. **Middeleeuwse kelderruimten** zijn doorgaans goed bewaard gebleven. Dit is ook het geval bij dit pand. Archeoloog Nico van der Feesten en bouwhistoricus Birgit Dukers hebben de kelder onderzocht. Volgens hun bevindingen dateert de kelder uit de dertiende of veertiende eeuw. We treffen er twee waterputten aan. Over een put met een grote diameter is in een latere bouw fase een muur gebouwd. Heel bijzonder is dat onder de keldervloer fundamenten zijn aangetroffen van een nog oudere kelder, mogelijk uit de elfde eeuw. Bij het opruimen van de kelder zijn onder andere middeleeuwse

Boven de plint treffen we de in blokverband gepleisterde voor-gevel aan. De blauwe tint is gedurfd en uitbundig. Een kleurhistorisch onderzoek wees uit dat in een ver verleden de gevel deze kleursetting vertoonde. De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten door een rijkgeprofileerde kroonlijst met bloktanden en dakgoot op klossen. Het houten hoofdgestel met de terug

scherven en pijpenstelen gevonden. Recenter zijn de aangetroffen zestiende-eeuwse betaalpenningen. Het is uiterst onbevredigend dat de gemeente niet bereid is, vanwege gebrek aan geld en menskracht, de kelder verder te onderzoeken. In bijvoorbeeld **Vervolg blz. 8** >

liggende voordeur bestaat uit gecanneleerde hoekpilasters met fantasiekapitelen. De drie vensters op de verdieping hebben geprofileerde gepleisterde omlijstingen met midden boven agrafen. Een aantal agrafen is waarschijnlijk tijdens de Tweede Wereldoorlog kapotgeschoten. Tijdens de restauratie zijn replica's geplaatst. De vensters hebben zware geprofileerde lekdorpels. Helaas zijn in de jaren zeventig of tachtig de houten kozijnen op de verdieping vervangen door kuststof kozijnen. Van de brede zijgevel in de Jesuitenstraat is het rechtergedeelte blind uitgevoerd. De vormgeving, waaronder de ornamenten bij de vensters, is identiek aan die van de voorgevel.

Venlo gaat men voortvarender te werk: er is daar een inventaris gemaakt van alle kelders in de binnenstad. Omstreeks 1880 is het huis gemoderniseerd en aangepast aan de mode van die tijd en heeft de gevel zijn **eclectisch uiterlijk** gekregen.

In gesprek met de trotse eigenaar interieurstylist Dan Derks, die met zijn echtgenoot Mark Onckels, vanwege hun grootse liefde voor het monumentale, zich enorm hebben ingespannen om het pand zo veel mogelijk in de oude staat te herstellen. Zo zijn de eeuwenoude prachtige balken die het pand steunen en dragen zichtbaar gemaakt.

De ervaringen met de gemeenteambtenaren waren niet erg bevredigend. Dan: “Met de aanvraag van een omgevingsvergunning begint de ellende; een berg van papierwerk moet worden ingeleverd en anno 2019 dient alles nog schriftelijk in plaats van met e-mails plaats te vinden. Elk ingevuld document wordt afgekeurd en met nieuwe wedervragen beantwoord, zonder dat de afdelingen Bouwtoezicht en commissie Beeldkwaliteit ook maar enig advies geven hoe gehandeld dient te worden. Herhaaldelijk wordt verzocht om persoonlijk het pand (twee minuten lopen vanaf het stadhuis) te komen observeren, maar de ambtenaren zijn blijkbaar gekluisterd aan hun bureau. Ondertussen verstrijken driekwart jaar. Na mijn onvrede en frustratie kenbaar gemaakt te hebben en gezegd te hebben om contact op te nemen met de pers, komt uiteindelijk een ambtenaar het pand in ogenschouw nemen. Deze persoon is zeer enthousiast over de wijze waarop wij bezig zijn het pand in de oude luister te herstellen. Na enkele weken wordt schriftelijk medegedeeld dat een omgevingsvergunning niet meer noodzakelijk is, daar aan het pand bouwkundig niets gewijzigd wordt. Had men de moeite genomen om in een veel eerder stadium het pand te bezoeken dan was veel energie en ergernis ons bespaard gebleven.”

Dan heeft ook de indruk dat de samenwerking tussen de verschillende afdelingen Commissie Beeldkwaliteit, Bouwtoezicht en Monumentenzorg, niet optimaal is. Drs. Hondelink, secretaris van de Commissie Beeldkwaliteit, merkt hier op: “standpunten dienen schriftelijk kenbaar gemaakt te worden aan de commissie Beeldkwaliteit, daar deze commissie uiteindelijk een advies uitbrengt aan het college”.

Dan vervolgt: “het zoeken naar de juiste kleurstelling van de gevel is een verhaal apart. Uit verfristen op muren had ik vastgesteld dat in het verleden de gevel een blauwe tint had.

Meerdere personen van de beeldcommissie kwamen op bezoek. Men kon het niet eens worden. Uiteindelijk hebben wij de knoop doorgehakt. De gemeente was tevreden met de gekozen kleur, hetgeen benadrukt wordt doordat de gemeente voor het buitenschilderwerk een subsidie heeft toegekend van 25%.”

Dan wil verder nog kwijt: “De gemeente moet monumenteigenaren, die een pand willen restaureren in de watten leggen, bedanken dat zij hun tijd, energie en

In een blind venster is in 2019 een gedenksteen geplaatst: In den Gekroonden Valck.

Gysbert van der Vrecken woonde destijds bij zijn oom en tante in de Heilige Geeststraat waar zij een nering drevén in luxe artikelen. Na de middelbare school in Roermond doorlopen te hebben studeerde hij filosofie aan het college De Valck van de universiteit te Leuven. Hij was een briljant student en slaagde als “primus”, de allerbeste.

Deze gebeurtenis is in Roermond enkele dagen uitbundig gevierd. Huldigen in de herensociëteiten, erebogen en een rijtoer door de stad. Als aandenken aan dit heugelijk feit werd de gedenksteen geplaatst, de valk met het gouden kroontje.

Bij de restyling van het pand omstreeks 1880 is de gedenksteen verwijderd. Na enige omzwervingen is de oorspronkelijke valk bij het Cuypershuis, waar hij is ingemetseld op de binnenplaats, neergestreken. Hiervan is een replica gemaakt, mooier dan het nogal beschadigde origineel. Zo is de gekroonde valk na bijna anderhalve eeuw weer terug op zijn oude nest. De kosten van de productie van de replica zijn geheel door de gemeente betaald.

bakken geld willen steken in het herstellen van het monument, zodat het voor de komende generaties bewaard blijft. In plaats daarvan drijft men iemand tot wanhoop door alle regeltjes en papieren die men tot in den treure moet invullen.”

De eigenaren zijn zo enthousiast over het resultaat van de restauratie dat zij het zonde vinden om de mooie ruimte uitsluitend voor zich zelf te houden. Ze besloten om de parterre in te richten als winkel, wat aanvankelijk niet de bedoeling was.

Het gerestaureerde pand is een aanwinst voor de stad. Het beschikt over **architectonische waarde** vanwege de vrij gave en karakteristieke negentiende-eeuwse verschijningsvorm, in het bijzonder de winkelpui. De markante ligging op de straathoek als afsluiting van twee gevelwanden is beeldbepalend voor het straatbeeld van de Heilige Geest- en Jesuitenstraat.

Dit particuliere initiatief van de heren Dan Derks en Mark Onckels verdient veel respect voor de wijze waarop zij zich hebben ingespannen om het gemeentelijk monument in zijn oude luister te herstellen. Het fraaie resultaat oogst waardering en het is dan ook zeer terecht dat het keurmerk van de Stichting Ruimte aan het pand wordt toegekend.

Aantasting Landgoed Oude Borg dreigt!

Een kandidaat eigenaar wil Landgoed Oude Borg te Merum omtoveren tot een zorgdomein inclusief nieuwbouw van 32 zorgwoningen. Behoudens met enkele buurtbewoners is er op moment van dit schrijven geen inspraakprocedure geweest. Op het landgoed rust een bestemmingsplan waardoor het niet toegestaan is om bestaande gebouwen fors uit te breiden of nieuwe woonvormen te bouwen. College van B&W zou dit bestemmingsplan naar hun inzicht kunnen wijzigen. Het Monumentenoverleg van de gemeente Roermond, op 17 februari 2020 bijeen, onder voorzitterschap van wethouder Pleyte, maakt zich ernstige zorgen dat dit unieke en bijzondere Landgoed Oude Borg zijn beschermde status in het huidige bestemmingsplan zou kunnen verliezen. Daarop heeft het Monumentenoverleg besloten de navolgende brief aan het College van B&W te sturen.

Geacht College,

Namens deelnemers aan het Monumentenoverleg van de gemeente Roermond d.d. 17 februari 2020 onder voorzitterschap van de heer Ferdinand Pleyte, wethouder der gemeente Roermond, willen wij nadrukkelijk ervoor pleiten dat het “Landgoed Oude Borgh” te Merum de status van het huidige bestemmingsplan behoudt. Dat wil zeggen, dat het niet toegestaan zal worden om de bestaande gebouwen in forse mate uit te breiden of nieuwe woonvormen op het landgoed te bouwen, daar thans een plan voorligt voor de bouw van 32 zorgwoningen.

Het Landgoed heeft voor de gemeente Roermond en haar inwoners een unieke en buitengewone monumentale waarde door de combinatie van een Rijksmonument [ruïne uit 12^e eeuw], twee gemeentelijke monumenten [uit 18^e eeuw] en een parkinrichting met monumentale status.

Wij zijn zeer zeker niet tegen de realisatie van zorgwoningen. Maar wij zijn ervan overtuigd dat er elders op het grondgebied binnen de gemeente Roermond voldoende en betere mogelijkheden zijn voor het realiseren van 32 zorgwoningen in de toegestane categorie.

Hoogachtend,

De deelnemers aan het Monumentenoverleg der gemeente Roermond van maandag 17 februari 2020.

Hopelijk deelt het College de zorgen van de deelnemers aan het Monumentenoverleg en zal hij het realiseren van zorgwoningen elders mogelijk maken. Landgoed Oude Borg heeft een uniek ensemble van

Foto: Klement2 Rentmeesters

historie, bebouwing, groen en natuur en ligt op de zuidelijke kop van de Hertense stijlwand; een overblijfsel van een oude rivierbocht van de Maas. Deze stijlwand is ook bij de bouw van de wijk Oolderveste vrij van bebouwing gehouden vanwege het bijzondere geologische karakter. Precies op de kop ligt een rechthoekige woontoren overwoekerd met groen. Deze woontoren is een restant van een van de oudste Nederlandse kastelen en dateert van begin 13e eeuw. De toren, met forse muurdikte, is een rijksmonument en dient eigenlijk van de groene overwoekering ontdaan te worden. Herstel van loszittend gesteente is nodig. Maar ja, in deze toren leven vleermuizen en die zijn ook beschermd.

Op het Landgoed liggen nog twee andere gebouwen. Beide uit de 18e eeuw met een gemeentelijke monumentenstatus. Deze beide huizen zijn zwaar beschadigd in de Tweede Wereldoorlog. De huidige eigenaar, de familie Maessen heeft ze fraai laten opknappen alsook het hele landgoed met al het groen. Een van beide huizen is een landhuis met woonfunctie en mooie trapopgang naar voorportaal in neoromaanse stijl. Het andere huis, een herenhuis in neoklassieke stijl, heeft een kantoorfunctie. De twee huizen hebben een gezamenlijke fraai ogende grote achtertuin in Franse stijl. Beide gebouwen hebben voldoende parkeerplaatsen.

Aan de westzijde wordt meer dan de helft van de grootte (3,3 ha) van het landgoed in beslag genomen door een bijzondere parkachtige structuur met monumentale bomen. Aan de zuidwestkant van het park ligt een oude bedding van de Maas en deze heeft nu een vijfverachtige structuur.

Al met al een uniek en bijzonder landgoed voor Roermond en haar inwoners. Iets om trots op te zijn en zeker niet te laten aantasten.

Leon Goijen.

Nieuwe energie voor monumenten?

**Monumentale gebouwen en duurzaamheid. Gaan die samen?
Er komen steeds meer technische oplossingen die hierbij van dienst zijn.**

Hoeve Ehrenstein, Kerkrade. Foto: Monumentaal.com

Door Ruud Derks en Jan Grouls

De energietransitie vormt voor eigenaren van monumentale panden of panden binnen een beschermd stadsgezicht een hele uitdaging. Het verbeteren van de isolatie van de buitenschil vormt de basis voor elke verdergaande mogelijkheid van energiebesparing. Isolatieverbetering door het vullen van de spouw is vaak onmogelijk omdat deze gebouwen veelal zonder spouwconstructie gebouwd werden. Er rest dan enkel nog het aanbrengen van geïsoleerde voorzetwanden aan de binnenzijde. Daarbij kunnen echter vochtproblemen ontstaan als gevolg van doorslaand vocht en/of inwendige condensatie. Dit geldt overigens ook voor vloeren en daken. Dit heeft als consequentie dat een warmtepomp met lage temperatuurverwarming het pand niet warm krijgt.

De mogelijkheden voor het aanbrengen van zonnepanelen of zonnepannen zijn eveneens zeer beperkt. Gemeenten hanteren doorgaans eigen richtlijnen welke onderling kunnen verschillen. Voor Roermond is het beleid in 2019 vastgelegd in de “Beleidsregel zonne-energie en monumenten”. Daarin is o.a. bepaald dat de zonne-energiesystemen vanuit het openbaar gebied niet zichtbaar mogen zijn, reversibel aangebracht moeten worden en visueel gelijk zijn aan het oorspronkelijke bouw materiaal. Met deze regels wordt het uiteraard moeilijk zo niet onmogelijk om zonnepanelen of zonnepannen te plaatsen. Die zijn er immers enkel in de kleur blauw en zwart en sinds kort bestaan ook zonnepannen in oranje-rood. Grof geteld valt ook de helft van de daken reeds af omdat de panelen niet zichtbaar mogen zijn.

Een oplossing die in ieder geval meehelpt is een onzichtbaar systeem, te plaatsen onder de dakpannen of lei. Een dergelijke oplossing is sinds kort op de markt en kan een uitkomst zijn voor eigenaren van monumentale panden die mee willen werken aan de energietransitie. Q-Roof in Heerlen www.q-roof.nl ontwikkelde namelijk een collector voor zonnewarmte die onder de dakpannen en leien aangebracht wordt. Ideaal voor gebouwen waarop zichtbare zonnecollectoren geen optie zijn. De installatie is bovendien eenvoudig te monteren door een dakdekker en installateur.

Het systeem werd reeds toegepast op historische gebouwen zoals bijvoorbeeld het stadhuis van Utrecht, hoeve Ehrenstein in Kerkrade en particuliere monumentale woonhuizen in Grathem en Maastricht.

Q-Roof bestaat uit aluminium lamellen bevestigd aan een aluminium profiel waardoor een kunststof leiding loopt. De zonnecollector is universeel toepasbaar onder elke dakpan, ongeacht de vorm van die pan. Een dakdekker schroeft de aluminium profielen op de pannenlatten. De lamellen wijzen iets omhoog. De dakpan of lei drukt daardoor tegen de flexibele lamellen waardoor een goed contact en daarmee warmteoverdracht plaatsvindt. De lamellen nemen ook de warmte tussen de dakpannen en het dakbeschot op en leiden dit naar het profiel met een flexibele leiding. Omdat er gekozen is voor een slang uit één stuk is de kans op lekkage minimaal en kan een dakdekker het werk zonder hulp doen.

Als de dakdekker klaar is komt de installateur aan de beurt. In de ideale situatie sluit hij de leiding aan op een buffervat dat warmte (max 50° C) opslaat tot deze nodig is, bijvoorbeeld als een bewoner gaat douchen. Ook een CV-ketel kan warmte uit het buffervat tappen. De technische installatie verschilt niet van die van elk ander zonnecollector-systeem. Het rendement van de combinatie tussen Q-Roof en installatie valt of staat met het werk van de installateur. Deze moet vooraf goed inschatten of Q-Roof een geschikte oplossing is. Dit hangt onder meer af van de oriëntatie van het dak en de eventueel aanwezige installaties voor warm tapwater en CV. Het bedrijf is in overleg met enkele installateurs die de gepatenteerde zonnecollector willen toepassen.

Ingenieursbureau Cauberg-Huygen in Maastricht en de Technische Universiteit Eindhoven testten Q-Roof. Een eenheid van zes vierkante meter lamellen behaalt een zelfde warmteopbrengst als twee vierkante meter zonnecollector op het dak. In het ideale geval, als de warmte optimaal afgevoerd wordt naar bijvoorbeeld een zwembad, levert dit 4,9 GJoule energie per jaar en een EPC-daling van 0,08. Voor de verwarming van tap- en CV-water in een woning wordt uitgegaan van een opbrengst van 3 GJoule per jaar. Als het in de zomer warm is in huis kan het systeem ook omgekeerd werken door 's nachts warmte af te staan aan het dak en zo

de woning te koelen. De kleur (rood of zwart) en het materiaal (beton of keramiek) van de dakpannen blijken de warmteopbrengst maar marginaal te beïnvloeden. De opbrengst van de Q-Roof-zonnecollector is sinds kort online af te lezen.

Naast het al genoemde zwembad is de zonnecollector ook toepasbaar achter gevelelementen.

Column

De column in deze Ruimtelijk komt van Piet Poell... voormalig Roermonds kroegbaas, romanschrijver en columnist voor onder meer de krant Het Belang Van Limburg.

Facelift

Een halve eeuw Roermond overzien. In de jaren '60 beleefde ik Roermond vanuit het bisschoppelijk College aan het Munsterplein, in de jaren '70 vanuit diverse kroegen en Hammerveld, in de jaren '80 en '90 vanuit onze eigen kroeg aan de Roerkade en de laatste decennia vanuit terrasjes aan diezelfde Roerkade en op het Stationsplein. Wat een verschil. Er is veel verbeterd, dat is waar. De Roerkade heeft een gezonde facelift ondergaan zoals dat heet in het jargon van geldwolven die zo'n facelift meestal hebzuchtig verknallen, zoals projectontwikkelaars. Het is er nu gezellig zitten op de terrasjes langs de Roer, zonder dat daar veel moest wijken voor lompe blink. Alleen rijst daar dat lompe hotel, maar terzijde. Toch grijpt het verleden je hier en daar aan. Niet dat ik de oude Roerkade terug wil, absoluut niet, dat was een verloederde junkwal met bovenaan de dijk Café Poell, die nu twee sterren heeft en Sabero heet. Maar soms denk ik: wat als?

Ons kroegje was een gezellig tentje met een heleboel vrienden en een heleboel bandjes, allemaal uit hetzelfde muziekcircuit. Wat als wij geld genoeg hadden gehad om het verkrottende pand op te knappen, hadden wij dan ook sterren verdiend? Beslist niet. Dan waren we er ook mee opgehouden. Begin nooit een horecabedrijf als je geen 25 uur per etmaal wilt werken, met losse vriendinnen en een scheiding tot gevolg. Maar ik ben er soms met studenten op safari geweest, want na de kroeg werd ik docent aan de Fontys in Eindhoven en studenten gaan op studiereis. Naar onze kroeg. Want dat organiseerde ik zo en het vervulde mij met trots om hen te confronteren met mijn vorige leven. En ik betaalde hun consumpties met geld van de Fontys, vreemd dat ik afgerekend zou worden op valselijk aanwenden van cultuursubsidies, maar dat voorrecht valt alleen grootmisbruikers te beurt die er pronkstukken

als dat dikke hotel en de outlet van bouwen en met beschuldigingen van corruptie goede sier maken op tv. Dat ging vroeger anders.

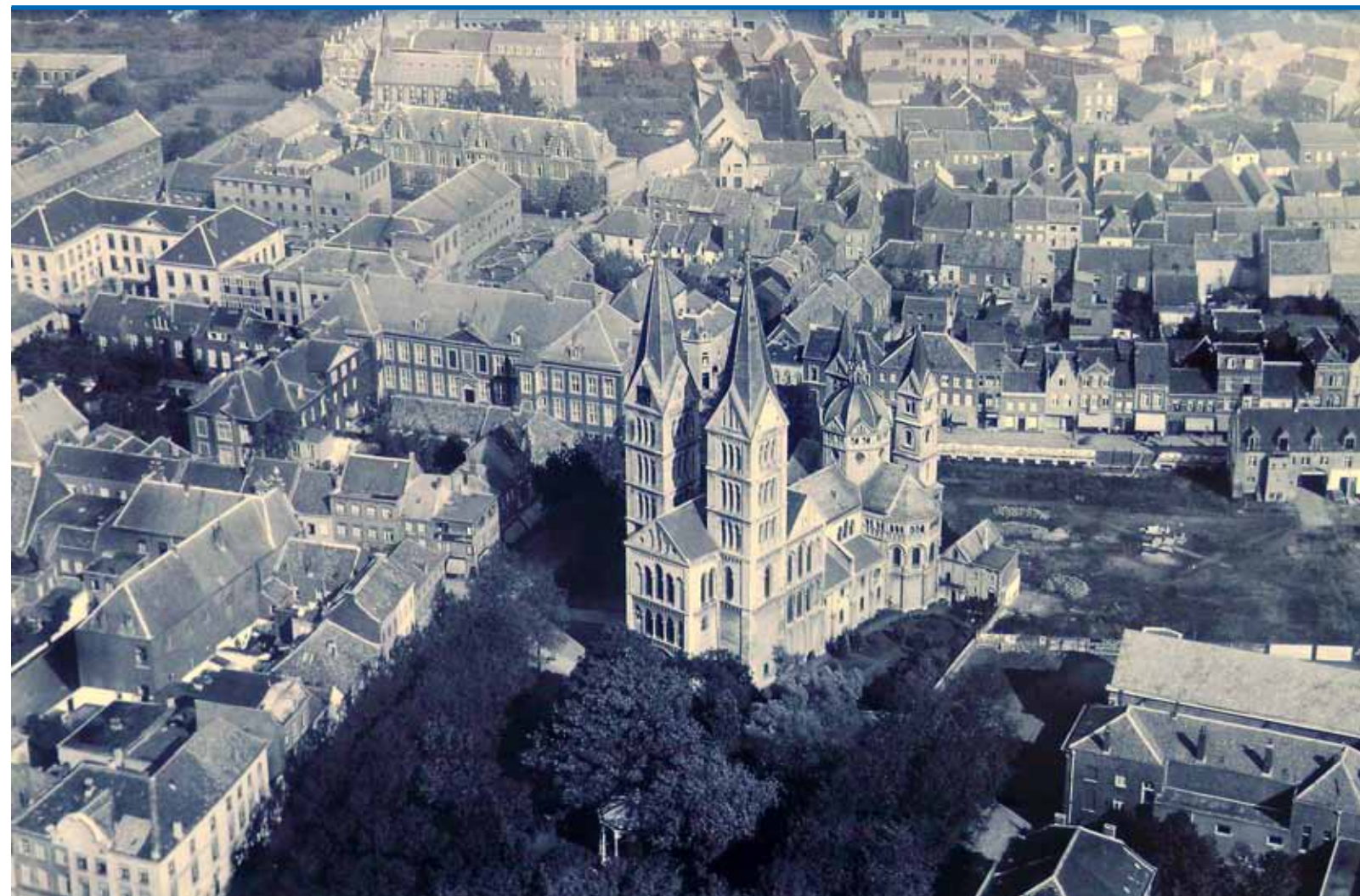
In de Zwartbroekstraat lag het Zillertal. Toen de kastelein Hammerveld beleefde met Han Bennink op drums die Hammerveld liet schudden, zag hij het licht en werd het brave Zillertal Vrouw Holle, met woeste wandschilderingen en een heuse Oost-Duitse vluchteling, die een toneelstuk had geschreven over De Muur. Dat gingen wij opvoeren. Rebels tot de kruin. We bouwden Een Muur van tafels, daar klom hij bovenop, wij riepen: "Pang! Pang!" en dan viel hij ervan af. Groots ging het worden. Een opzienbarende aanklacht tegen onderdrukking. Alleen bisschop Gijsen werd grootser bestookt door de revolutie toen voor zijn deur in de Paradisstraat een stoet opstandige holebi's langs trok, waarin ik gemangeld werd door een paar handtastelijke nichten. Het leven op aarde in Roermond.

Achter elke gevel geschiedenis. Dat maakt een stad. Maar het moderne leven eist daarin zijn plek. Dat krijgt volop de ruimte in de schoot van karakteristieke gebouwen aan de Roerkade, op hun terrassen. Blijf ik daar toch weer plakken. En ik had nog naar het Stationsplein gewild.

Ruimte en tijd

Munsterkerk in het vizier

KLM Aerocarto Slingenberg b.v. Hoogeveen.

Centraal in de historische stad ligt de Munsterkerk. In 1924 ziet het plein er lommerrijk uit, de muziekkiosk is nog net zichtbaar. Ook de pandtuin is mooi ingericht. De abdijgebouwen zijn nagenoeg helemaal gesloopt. Aan de kale westzijde van de Hamstraat staat nog een klein gedeelte van het poortgebouw overeind. Tevens zijn nog de fundamenteën van de gesloopte gebouwen te zien. Bijna alle panden zichtbaar aan de Hamstraat zijn tegenwoordig nog aanwezig. Rechts beneden het Bisschoppelijk College met de cour. Links beneden op de hoek van de Steenweg het Munsterhotel, het L-vormige gebouw daarboven is het Klein College. Daarboven het Louisa Pension, destijds in gebruik als ziekenhuis. Daar links van de gevangenis en het Gerechtshof. Helemaal links op de foto het Opvoedings- en Ambachtsgesticht St. Joseph. Duidelijk zichtbaar zijn de St. Vincentius- en St. Josephschool met drie grote en twee kleine trapgevels. Daar weer

boven het St. Ursulaklooster met de nog bestaande kapel. Daarnaast zijn nog vaag enige resten te zien van de huisjes van het Begijnhof die ook in 1924 alle zijn gesloopt. De meeste van bovenstaande gebouwen zijn inmiddels getransformeerd tot appartementen of zijn gesloopt. Gesticht St. Joseph zal dit jaar worden afgebroken. Op de vrijgekomen plaatsen zijn grote appartementencomplexen verrezen. De enige uitzondering hierop is de gevangenis die een horecafunctie heeft gekregen. Als gevolg van de transitie van institutionele en winkelfunctie naar woonfunctie en de splitsing van woningen in meerdere wooneenheden is het inwoneraantal (in 2019 betrof dit 5.335) van de binnenstad de afgelopen decennia sterk toegenomen.

Jacq Arets

Munsterkerk acht eeuwen middelpunt van Roermond

Dit jaar viert de Onze Lieve Vrouwe Munsterkerk haar achthonderdjarig jubileum. Voldoende reden om aandacht te schenken aan het oudste en fraaiste gebouw van Roermond. Een gebouw dat direct verbonden is met de stichting van de stad. De Munsterkerk is zondermeer een markant bouwwerk binnen de Nederlandse bouwkunst. Sedert 2018 is de Munsterkerk onderdeel van het Grootste Museum van Nederland, waartoe twaalf kerken en twee synagogen behoren; de fraaiste gebedshuizen van Nederland. In dit artikel een kort overzicht over de historie van de abdij, waarbij uitsluitend wordt ingegaan op het exterieur. Ook enige aandacht voor de herinrichting van het vrijgekomen terrein na de afbraak van het kloostercomplex.

Door Jacq Arets
Actuele foto's Harry Segers

Het stichtingsjaar van de Munsterkerk is gebaseerd op het historisch gegeven dat in 1220 de kerk door aartsbisschop Engelbert II van Berg van Keulen is gewijd. Roermond ressorteerde echter destijds onder het bisdom Luik. De aartsbisschop was een volle neef van de stichter van de abdij, graaf Gerard IV van Gelre. Naast de familiale relatie had de aartsbisschop grote politieke

macht in het nabij gelegen Duitse territorium, hetgeen de oriëntatie van de graaf op het Rijnlandse verklaart. De bouw begon in 1218.

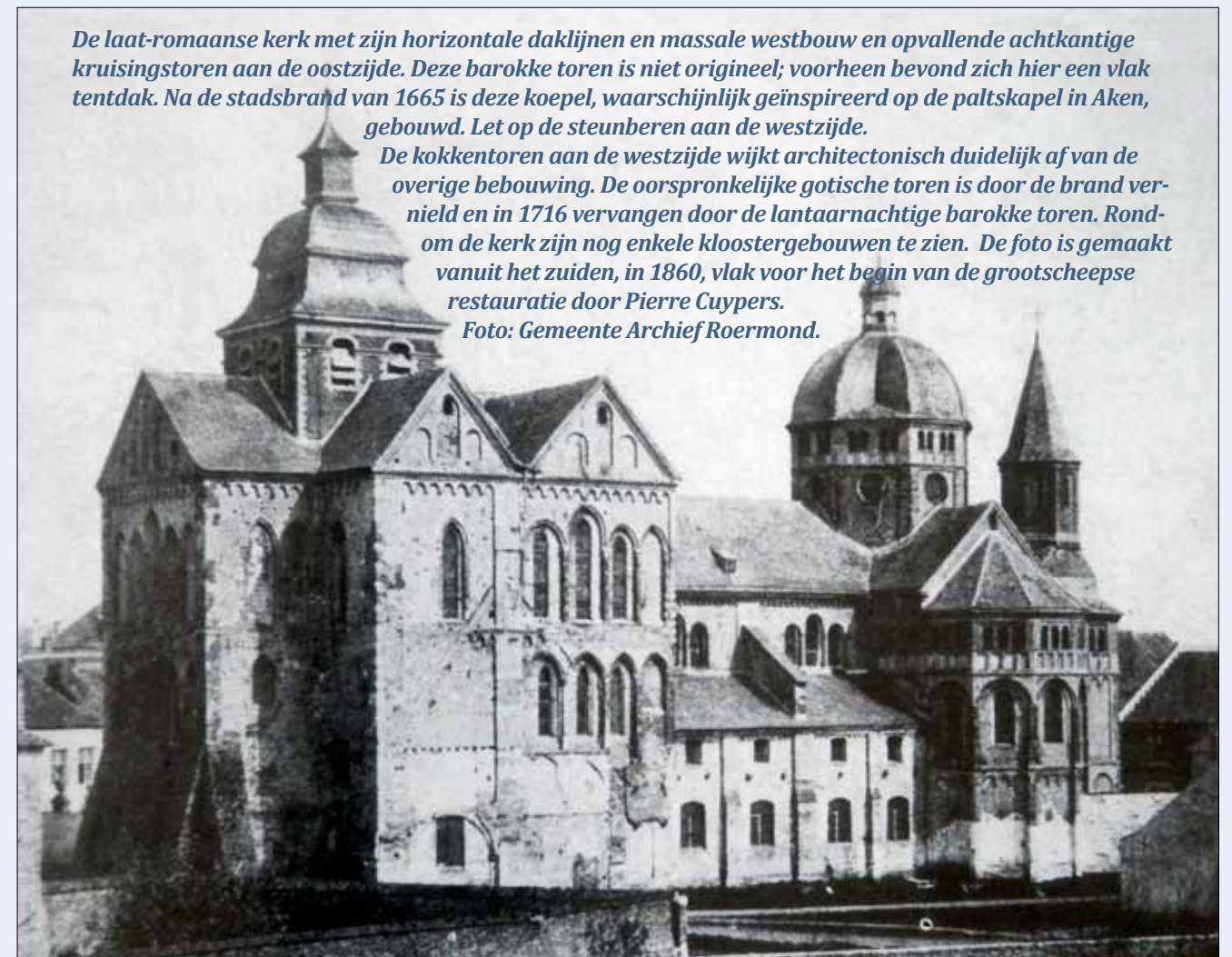
De naam munster is te herleiden aan het Latijnse monasterium wat klooster betekent. Taalkundig is het begrip munsterabdij dan ook een tautologie. De kerk werd gebouwd als onderdeel van een cisterciënzer vrouwenabdij. Merendeels dames van adellijke afkomst bewoonden deze abdij. Gerards moeder Richardis van Beieren was van 1222 tot 1232 de eerste abdis. De kerk werd tevens bestemd als grafkerk voor de stichter graaf Gerard IV (graaf van 1209 tot 1229) en zijn gemalin Margeretha van Brabant (overleden 1231). In documenten wordt de stichter zowel aangehaald als graaf Gerard II, III als IV. Paus Gregorius IX verleende expliciet toestemming voor het bijzetten van het grafelijk echtpaar.

Tijdens de middeleeuwen speelde het geloof een grote invloed op het maatschappelijk leven. Door het stichten van een klooster wisten de in de kerk begraven edellieden zich verzekerd van het eeuwige gebed van de kloosterlingen. Doordat de kerk tevens diende als mausoleum, is niet alleen de kerk groter van omvang dan gewoonlijk voor een kloosterkerk, maar tevens uitbundiger vormgegeven dan gebruikelijk is voor de in de regel sober uitgevoerde cisterciënzer kloosterkerken. De abdij had tevens een politieke functie: *Vervolg blz. 16* >

De laat-romaanse kerk met zijn horizontale daklijnen en massale westbouw en opvallende achtkantige kruisingstoren aan de oostzijde. Deze barokke toren is niet origineel; voorheen bevond zich hier een vlak tentdak. Na de stadsbrand van 1665 is deze koepel, waarschijnlijk geïnspireerd op de paltskapel in Aken, gebouwd. Let op de steunberen aan de westzijde.

De kokkentoren aan de westzijde wijkt architectonisch duidelijk af van de overige bebouwing. De oorspronkelijke gotische toren is door de brand vernield en in 1716 vervangen door de lantaarnachtige barokke toren. Rondom de kerk zijn nog enkele kloostergebouwen te zien. De foto is gemaakt vanuit het zuiden, in 1860, vlak voor het begin van de grootscheepse restauratie door Pierre Cuypers.

Foto: Gemeente Archief Roermond.

ze fungeerde als bevestiging van de macht van het grafelijk gezag.

Prof. Dr. A. Mekking, emeritus hoogleraar geschiedenis van de bouwkunst aan de universiteit van Leiden, typeert het bouwwerk als een zeldzame dubbelkerk: de oosthelft diende als een grafelijke grafkerk en de westhelft als bedehuis voor de nonnen.

Kloostercomplex

De Munsterabdij is naar alle waarschijnlijkheid gebouwd buiten de eerste, met palissade versterkte, omwalling, die zich uitstreckte langs de noordzijde van het huidige Munsterplein. Van stadsmuren was in die tijd nog geen sprake. De zuidzijde van de abdij werd begrensd door de Kloosterwandstraat. Deze naam refereert aan de abdij. De Hamstraat vormde de oostgrens, het Munsterplein en de St. Christoffelstraat de westzijde. Het is mogelijk dat zich voor de stichting van het klooster op deze plaats een Maria kapel bevond. De Munsterabdij bestond uit een omvangrijk geheel ommuurd gebouwencomplex. Tegen de zuidzijde van de kerk bevonden zich, verbonden met een kruisgang, de kloostervleugels. Direct ten oosten van het schip bevond zich het kerkhof, de huidige pandtuin. Verblijfs- en dienstgebouwen bevonden zich elders op het terrein en aan de Hamstraat. Westwaarts van de kerk stonden nog enkele losstaande gebouwen, waaronder het abdisenhuis en de brouwerij. Het gebied rondom de abdij bestond voornamelijk uit een open, groene ruimte, behorende tot de tuinen van het klooster. De tuinen vormden een behagelijke ambiance voor contemplatie. In de periferie bevonden zich meerdere gebouwen met tuinen die niet tot de abdij behoorden.

De vestiging van een klooster was een grote stimulans voor de lokale economie. Kloosters beschikten door legaten over grote arealen landbouwgrond. De verwerking van de grondstoffen werd vaak op eigen bedrijven gedaan. Zo beschikte het klooster over een volmolen - ingericht voor de lakenproductie - aan de Roer. Doordat de kloosters eeuwenlang over hun inkomsten geen belasting hoefden te betalen, waren de klooster-gemeenschappen met name bij de ambachtslieden niet erg geliefd.

Architectuur kerk

Men spreekt van romaanse bouwkunst daar deze veel overeenkomsten vertoont met de architectuur van het oude Rome. Er is echter geen sprake van een homogene romaanse bouwstijl. De drijvende kracht achter de spreiding van de romaanse stijl was de explosieve expansie van de kloosters in de elfde en twaalfde eeuw. In de dertiende eeuw verandert de bouwstijl geleidelijk van romaans naar gotisch, waardoor de Munsterkerk een minder zuiver romaans karakter heeft. Zoals de foto op pagina 15 aangeeft zijn in de achttiende eeuw al meerdere gotische bouwelementen in de kerk aangebracht. Een belangrijke constructieve eigenschap van de vroege gotiek zijn de in de Munsterkerk toegepaste kruisribgewelven. Men duidt de over-

Vervolg blz. 17 >

We zien de rondboog-vensters, klavervormige koorpartij, de halfronde hoofdapsis en de eveneens drie halfronde op elkaar aansluitende straalkapellen, bedoeld voor de plaatsing van altaren. Tussen apsis en transept (dwarsbeuk) treffen we twee koortorens aan. De lichtere kleur van de kalksteen-blokken aan de top van de torens komt doordat deze blokken vervangen zijn vanwege de aantasting van de torens als gevolg van de aardbeving van 1992. Een opvallend detail zijn de dwerggalerijen, de open arcades vlak onder de dakrand.

De middenbeuk van het schip is hoger dan de zijbeuken; kenmerkend voor een basiliek. De zijbeuken zijn half zo breed als het middenschip. Op de overgang van koor en schip treffen we de achtkantige, citruspersvormige kruisingstoren met zijn lantaarn aan. Ook hier is een dwerggalerij geconstrueerd. Links een drielaagse uitbouw met fronton.

gang in bouwstijl van romaans naar gotisch wel aan met romanogotiek. Het koor in het oostelijk, tevens oudste, deel van de Munsterkerk, toont de typische rondboogvensters van de romaanse bouwkunst. De westbouw, gebouwd in de periode 1244 - 1260 heeft daarentegen door de hogere vensters iets meer een gotisch aanzien. De architectuur vertoont stilistisch veel overeenkomsten met kerken in het aangrenzende Duitsland, zoals in Keulen, Aken, Neuss en Speyer, maar ook met de abdijkerk in Rolduc, de zogenaamde Rijnlandse stijl.

Bouwmaterialen

De kerk is grotendeels opgebouwd uit Maastrichtse kalksteen. Deze relatief zachte steen kan makkelijk gezaagd worden en is waterbestendig. In de regel spreekt men van mergel. Mergel echter, heeft een hoog kleigehalte en is daardoor minder resistent dan kalksteen en als bouw materiaal minder geschikt. In Limburg wordt geen mergel gedolven. Kalksteen is organisch materiaal dat bestaat uit de resten van kalkskeletten van zeediertjes uit het geologisch tijdperk Krijt (140 -65 miljoen jaar geleden). Kalksteen is vooral kwetsbaar voor chemische verwerking door verzuring. De noordelijke zijde van het schip is aan de buitenzijde duidelijk enigszins aangetast. De Munsterkerk is de noordelijkste kerk in Nederland die opgebouwd is uit kalksteen. Naast kalksteen is bij de muren ook tufsteen (verharde vulkanische as) uit de Eifel toegepast en bij de pijlers zijn kolenzandsteen en grijze zandsteen uit de Ardennen gebruikt.

Opheffing abdij

Tijdens de Franse Tijd (1794 – 1813) was de Franse wetgeving van kracht, die bepaalde dat kloosters in strijd waren met de vrijheid. Het klooster werd opgeheven en de kerk deed dienst als paardenstal voor de militairen. Er verbleven destijds nog zeven nonnen in het klooster, waaronder de 31ste abdis De Broich.

Na het vertrek van de Fransen in 1813 was er van de grandeur van de oude hoofdstad van Opper-Gelre weinig over. De overige gebouwen werden opgeheven, enige pogingen ten spijt werd Roermond niet de hoofdstad van Limburg. De kloostergemeenschappen waarvan Roermond zo rijkelijk voorzien was, waren verdwenen. Het geringe aantal inwoners van Roermond, slechts 4.037 personen, geeft een goede indruk van de malaise waarin de stad verkeerde. Venlo en zelfs Weert waren Roermond voorbij gestreefd met respectievelijk 5.503 en 5.312 inwoners.

In 1803 is de kerk voor de openbare eredienst in gebruik gesteld, hetgeen impliceerde dat de kloosterkerk veranderde in een parochiekerk. De overige gebouwen werden in gebruik genomen als kazerne, waaronder paardenstallen van gendarmerie en leger. Het garnizoen bestond vooral uit de cavalerie, maar ook de artillerie en de infanterie maakten regelmatig gebruik van de gebouwen. In de jaren zestig van de negentiende eeuw is de kazerne uitgebreid met een manege, badhuis, kantine en paardenstallen richting Hamstraat en Kloosterwandstraat. In 1922 is het garnizoen opgeheven.

Het binnenterrein met de oostelijke kloostervleugel in gebruik als kazerne, circa 1910. Op de begane grond bevonden zich woningen voor gehuwde onderofficieren, een bureel en een eetzaal voor onderofficieren, op de verdieping de slaapzalen. Gemeente Archief Roermond.

Een kinderschare poseert in 1914 voor de fotograaf onder een rondboog bij de grote poort van de kazerne. Een groot deel van dit gebouw is rond 1855 opgetrokken en heeft dus geen onderdeel uitgemaakt van het klooster. Het poortgebouw is verfraaid door een topgevel. Rond 1900 bevond zich op de gegane grond de politiewacht met drie wachtkamers, twee cellen en een stalling voor 91 paarden. De eerste verdieping en zolderverdieping waren in gebruik als logies voor 222 onderofficieren en manschappen. Tevens trof men er onder andere zadelwerkplaatsen en een wapenmagazijn aan. Op de achtergrond het Louisa Pension. Het winkelpand rechts is momenteel nog aanwezig. Gem. Archief Roermond.

Restauratie Munsterkerk

In het begin van de negentiende eeuw verkeerde de kerk in deplorabele toestand. Het gebouw stond zowaar op instorten en moest hoognodig gerestaureerd worden. Erik Caris, coördinator monumenten en archeologie van de gemeente Roermond, in 2017 gepromoveerd op de architectuur, bouwgeschiedenis en sloop van de Munsterabdij, meldt dat de Munsterkerk

Vervolg blz. 18 >

het eerste gebouw in Nederland was dat in aanmerking kwam voor de verlening van rijkssubsidie voor het onderhoud van een gebouw, vanwege het monumentale belang. Bij koninklijk besluit is in 1842 een bedrag van 4000 gulden uitgekeerd. In 1850 werd aan de jonge Roermondse architect Pierre Cuypers de opdracht verstrekt tot restauratie van het interieur. Cuypers heeft in de periode 1863 -1891 de restauratie zeer voortvarend ter hand genomen en heeft een aantal ingrijpende wijzingen aangebracht. De barokke klokkentoren is gesloopt. De achtzijdige koortorens werden vervangen door hogere vierkante torens, gelijkend op de westbouw. De kruisingstoren is verhoogd en voorzien van frontons. De westbouw werd sterk verhoogd met twee rijzige, vierkante, zestig meter hoge torens in laat romaanse vormen, met achtkantige spits. De zware steunberen aan de westzijde zijn verwijderd en een sacristie is aangebouwd. Tevens is aan deze zijde een romaanse dubbele poort gebouwd, noodzakelijk om de toegankelijkheid van de kerk voor de gelovigen te vergroten. De adellijke kloosterzusters gingen voorheen vanuit de eerste verdieping van het tegen de kerk gebouwde woongebouw de kerk binnen. Ze volgden de mis vanuit de hoog in de kerk gelegen nonnengalerij. De pelgrims gingen de kerk binnen via de nog bestaande kleine zijingang tegenover de Munsterstraat.

Om de kerk een meer stedelijk, bij een parochiekerk passend, aanzien te geven, koos Cuypers voor twee hoge torens aan de westzijde. Door deze verticale component krijgt dit deel van de kerk een meer neogotische verschijningsvorm. De vier torens, die boven de koepel uitstijgen, domineren, in tegenstelling tot het oorspronkelijke gebouw, het beeld van de kerk.

Over de uitgevoerde restauratie van Cuypers zijn de meningen verdeeld. Elisabeth den Hartog, universitair docent middeleeuwse kunst en architectuur spreekt, wat betreft de westbouw, van een mislukte restauratie. Caris daarentegen, typeert de kerk alsnog in grote lijn volledig romaans. Vaker wordt de restauratie van Cuypers aangehaald als voorbeeld van “reconstruerende restauratie”.

De sloop van de kloostergebouwen

De aftakeling van de abdij nam met de jaren zienderogen toe. Gedurende jaren 1865 -1867 werden de meer westelijk gelegen oude opstallen, zoals abdissenhuis (in gebruik als arresthuis), brouwerij, ziekenhuis, meelwaag en ommuring, afgebroken. Er bestond in de negentiende eeuw geen enkele weerstand tegen de sloop van de abdijgebouwen. In 1924 stonden de oostelijke en zuidelijke vleugels rond het pandhof (in de volksmond bekend als het Oud Klooster) en het poortgebouw nog overeind. Men was van mening dat de resterende pandvleugels uit de achttiende eeuw dateerden, wat deels juist was. Het waren gebouwen van weinig allure. Tijdens de sloop ontdekte men echter resten van een dertiende-eeuwse kloosterzaal. Kortom, de sloop van dit bouwwerk was zeer controversieel en

groeide uit tot een nationale rel. Caris vermeldt in zijn dissertatie: “De tijdens de werkzaamheden (sloop) ontdekte dertiende-eeuwse zaal was zeker kunsthistorisch van belang, maar behoud ervan was niet zinvol.” De afbraak, het was een werkeloosheidsbestrijdingsproject, was echter al te ver gevorderd en het gemeentebestuur (eigenaar van de gebouwen) wenste de ruimte een stedelijke invulling te geven. Tevens wilde men de lang gekoesterde wens om de kerk vrij in het zicht te stellen, ten uitvoer brengen. Het puin van de sloop is deels gebruikt voor de verharding van de toenmalige weg van Roermond naar Horn. Toch zijn nog resten van het oude klooster bewaard gebleven. In de nieuwe presentatie van het Historiehuis zijn een aantal fragmenten zoals pilaar, basement en kapiteel tentoongesteld. De overige bouwrelicten liggen in depot in het Cuypershuis. Vanaf juni worden ze geëxposeerd.

Herinrichting terrein

In 1865 is de nieuwbouw van het Bisschoppelijk College aan het Munsterplein in gebruik genomen. Aan de westzijde van de school werden een aantal herenhuizen gebouwd. In 1884 is de Graaf Gerardstraat aangelegd. Na de sloop van de kloostergebouwen ten westen van de kerk heeft men het Munsterplein ingericht als wandelpark. Vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw is het plein steeds meer versteend.

In 1888 is de door Cuypers ontworpen twaalfkantige muziekkoepeel gebouwd in eclectische stijl, ongeveer op de plaats waar het abdissenhuis gelegen was. Bijzonder zijn de twaalf gietijzeren kolommen, waartussen smeedijzeren hekwerk en het fraaie ajour (opengewerkt) gietwerk aan de bovenzijde.

Zeven jaar na het overlijden van Cuypers, werd in 1928 een in brons gegoten standbeeld, naar ontwerp van August Falise, van de vermaarde architect op het Munsterplein opgericht.

De onderdoorgang/poort, met doorlopende bebouwing aan weerszijden, aan de andere zijde van de Abdijhof, is in 1927 gerealiseerd onder architectuur van Joseph Cuypers en zijn neef Eduard Cuypers. Mede door het gebruik van kalksteen vormt de bebouwing een harmonische overgang van de romaanse bouwstijl naar de Art-Deco-stijl van rond de voorlaatste eeuwswisseling. Aan de noordelijke zijde waren de panden bestemd voor kapelanie (woning voor de kapelaan) en rectoraat (tegenwoordig parochie en dekenaal bureau). Men heeft met opzet de kapelanie laten aansluiten bij de kerk om zo de oude situatie, toen de kloostergebouwen ook deels tegen de kerk aan waren gebouwd, in herinnering te roepen. Boven de deur van de kapelanie is een gevelsteen, het wapen van de 27ste abdis De Weyenhorst (1670 -1706), geplaatst. Voorheen bevond deze gevelsteen zich boven de poort in de Hamstraat. Bij de poort aan de zijde van het Munsterplein bevinden zich nog twee gevelstenen afkomstig van het voormalige klooster.

Na de sloop van de kazerne aan de Hamstraat zijn binnen enkele jaren winkels met bovenwoningen gerealiseerd. De winkels in identieke bouwstijl, naar ontwerp van architect Jan Bongaerts, nemen het grootste van het aan het Munsterplein gelegen deel van de Hamstraat in beslag. Ter herinnering aan het poortgebouw van het klooster verrees in 1928 iets noordelijker een onderdoorgang, ook wel poort genoemd, die de Hamstraat via het Abdijhof verbindt met het Munsterplein. Het huis direct grenzend aan de noordzijde van de doorgang, kappers De Bock, heeft tegenwoordig een afwijkend uiterlijk daar het bestaande gebouw tijdens de oorlog is gebombardeerd en er nieuwbouw heeft plaatsgevonden. Het voormalige hotel Wijers, later restaurant “Peacock”, is eind vorige eeuw afgebroken. Maatschap Engelman Houben realiseerde Residence Abdijhof. Ofschoon men aan de achterzijde door de halfronde uitbouw een relatie heeft gelegd met de apsis van de Munsterkerk maakt het gebouw ten opzichte van de intieme Abdijhof, mede door het wisselend materiaalgebruik van donkere en gele baksteen, een nogal expressieve en dominante indruk.

Belangrijkste bronnen:

Caris, Dr. Erik, “De Munsterabdij van Beate Marie in Roermond”, dissertatie, Roermond, 2017.
Hartog, Elisabeth, “Limburg een geschiedenis tot 1500”, Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, Maastricht, 2015.
Mekking, Prof dr. Aart, “Bouwen in Nederland 600-2000”, Waanders uitgevers, Zwolle, 2007.
Nissen, Peter en Hein van der Bruggen, “Roermond biografie van een stad en haar bewoners”, Hilversum 2014.
Stenvert, Ronald e.a., “Monumenten in Nederland, Limburg”, Rijksdienst voor monumenten, Zeist, 2002.

Remunjse herinneringe, 1944-1945, van pater Jan Smeets o.s.b.

Pater Jan Smeets.

Door Yvonne de Vries

Pater Smeets, geboren in Roermond in 1926, is pater in de abdij St.-Benedictusberg van Mamelis. Hij ontkwam aan de Arbeitseinsatz doordat zijn geboortjaar werd veranderd in 1927. Als geestelijke heeft hij onder meer Grieks, Latijn en Aramees gestudeerd. Zijn onderstaande tekst in Roermonds dialect is een klein gedeelte uit een veel groter verhaal.

De familie Joosten woonde in 't linker deil van 't Cuijpershoes, es se mit 't gezich nao de veurgevel sjteis. De vader waar advekaot. Ich kwaam dao dök aan hoes, en zodoonde zote Joop en ich dao baove en keke ós dae chaos dao-óngér aan. 't Waar sjmiddigs mit sjoon waer, inj september of begin oktober, ich weit 't neet meer persies. De Pruse kwame op, sóms op fietse – aaf en toe zelfs zóngér benj -, mit boerekerre (gesjtaole natuurlík), te voot ouch, gepak en gezak. Dees lètste vele dök oetgepöt geweun naeve de waeg neer. Hie en dao kwame d'r ouch legerwages op mit op de veurste sjpatborde gehelmdé seldaote, die grenate in de henj hadde. Gelökkig is toen nieks gebeurd. Ich kin mich ouch neet herinnere det veer innige echte lol höbbe gehad euver 't leid van die kaerels oppe vluch. Eerder hadde v'r ein opgeluch geveul van verwónjering det d'n oorlog noe gauw gedaon mós zeen, en det veer d'r op dees meneer nog good vanaaf kwame... Mer det veel bepaold anders oet.

De 'Ingelse' (in feite: de Geallieerde) trokke op toet Gölpe, later toet Zöstere, en dao bleef 't veurluipig bie. Veur Remunj begós toen de elenj; ± zès maondj zól ze doere.

Ein paar waeke nao D-Day belde inkele Pruse hoof-offesere bie ós aan hoes, Kepelderlaan 37, aan: ze kwame mit drie of veer Fraülein 't hoes bekieke. Effe later heurde v'r det de halve Kepelderwaeg vanaaf de Kepelderpórt toet aan de breer oet de hoezer mós. Alles waerde 'beschlagamt' veur de Pruse hoof-offesere mit häör dames.

Binne inkel daag mós ederein vertrokke zeen. Van 't vasgood moogde v'r allein mitnaeme waat veur ederen daag neudig waar. De Pruse kwame veur en nao ouch kónterlere of v'r ós aan de bevaele hele; en toen mie moder de euvergerdiene van oos hoes aan 't inpakke waar, bleek det 'nicht gestattet'. Vrech zeen det kós mie moder gaar neet, mer noe zag ze dae Pruus rech in zie gezich: "Diese Gardinen gehören uns und wir bedürfen sie. Schluss!"

't Hoes oet gezat waere gólj dus neet veur ós allein: de familie Raab, dao taegeneuver Baer Janse mit zie fruitwinkelke, die van Mostart, de hoezer van Ernes van Cruchte toet en mit oos hoes naeve de vreugere 'Harmoniebar', advekaot Jan Oor in ziene sjieke villa, de familie van de kweeksjoolleer Versjure, notaris Daome ('Dahmen'), dokter Wiegelandam, de zósters van 't retraitehoes, advekaot Van der Kun mit gezin en dao naeve kunssjilder Paul Windhausen, en alles waat dao verder nog woonde, mós verdwiene.

Veer moogde intrèkke bie de familie Klaosse ('Claessen') aan de veilige kantj van de Kepellerlaan. Vader Klaosse waar 'ne bekinde van mie vader. Ze zote allebei in 't óngerwies: vader Klaosse es leraar-Frans aan de Openbare Sjoel oppe Minderbroederssingel (de latere brandjwaerkazerne); mie vader es leraar aan de Kweeksjool bie 't Zwartbrookplein.

Wie det noe kós, det mie vader, ich en mien twee zósters in dees maonje allemaol toes bie-ein ware, begriep ich eigelik neet. Bie Klaosse zote v'r inins mit èlf man in 't hoes: vief van de familie Klaosse (vader, moder, Ger, Ammie en Fönske) en zès van oze kantj.

't Hoes van Klaosse loog neet drek aan de sjtraotwaeg. Bie de sjtraot gings se eers twee hardsjteine trepkés op, dan kwaam 't paad van de veurtuin, det get ómhoog leep toet aan de hoesdeur. In feite loge dao drie hoezer naevenein. Op e rieke woonde dao van links nao rechts de families Jaspar, Klaosse en Raaijman, doon bie de Kepel in 't Zandj mit 't groot Redemptoristeklooster, vol sjtudente en paters (óngér angere pater Bleys, dae ich es jóng höb gekind en dae ceremoniemeister waar bie de grote feesdeenste in de Kepel).

Nao 't neudige geklasjeneer tösse vader Klaosse en

Jongenhof Leropperweg, Sint Odiliëberg. Foto Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Sjmeets – de vrouwe sjproke allich ouch häör woord – waerde besjlaote óm same klandestien de Roer euver te sjtaeke en op te trèkke nao Berg. 'De Ingelse sjtaon bie Zöstere (Susteren); es die door gaon sjtote, blieve die bie de Roer weer sjtaon,' waar de redenatie. 'Verberge v'r ós in Berg, dan höbbe v'r kans óm dao bevried te waere.' In oorlogssituaties num's se risico's, mer as veer hadde geweite waat veur e laevesgeveerlik besjloet v'r hadde genaome, hadde v'r dao nooit aan dörve beginne. Angere höbbe zó'n besjloet mit d'n dood mótte bekoupe. Véér zeen d'r mit ós elve (de jóngste vief jaor) doorhaer geróld: e wónjer!

Es de Remunjse evacuatie op 19 januari begós, mótte veer in de naomiddig van d'n 18e örges ónger aan de Parklaan in e klein wiebelbeutje euvergezat zeen. De Roer sjtruimp hel en ze waar neet toegevraore. 'Ne boeremiens zat ós euver. Later höb ich geheurd det det eine zekere meneer Silkes (Ned.: Silkens) oet 't Mögkebrook bie de Parklaan haet gedaon. Ger Klaosse, dae versjillende verbaeteringe en aanvóllinge in mien verhaol haet aangebrach, goof mich ouch dit door. Op 't Remunjse sjtadsplan sjteit nog altied 't sjmaal paedje det euver de legen diek naeve de Roer, op Jónghaof aan löp. Die sjoon aaj hereboerderie waar oos eerste besjtumming. V'r hadde nieks anders bie ós es 'n kienjersjlei mit dao baovenop 'n geweun hoog fruitkies mit dao-in 'n paar brojer en nog get óm te aete, en

De zwaar door oorlogschade beschadigde Basiliek, H.H. Wiro, Plechelmus en Otgerus te Sint Odiliëberg.

daekes. Ederein waar – vanzelf – döbbel gekleid, want 't waar kaad en alles loog ónger dieke sjnee. Ich, net 19 gewaore, trok det sjleike aan 'n touw veuroet. Ich waar d'n trèkazel. 't Sjemerde al wie v'r bie de pórttore van Jónghaof aankwame. 't Woonhoes van de boerderie loog in de rechtervleugel. Veer gingen ós dao presentere en vraoge óm óngerdaak veur de nach. 't Waar zóngér probleme medein good. 't Wemelde in de heel boerderie al van de Remunjse vluchtelingé. Alles zoot vol, van sjuur toet 't woonhoes toe. Veer vónje links in 'ne grote koestjal e plekske. Det die luuj van Jónghaof in häör gans höbbe-en-haje Remunjse vluchtelingé opnome, maakde indrök op ós. Det duit 't noe nog, nao bienao 70 jaor. Waem ware de eigeneers van Jónghaof? Ich höb 'ne naam 'Tummernans' in miene kop, mer van versjillende kenj heurde ich dökke de naam Van de Leur. 't Geit oeteindelik óm de Timmermanse, die in 1936 op Jónghaof zeen kómme wone. De volgende morge trokke veer dus mit ós elve de pórt van Jónghaof weer oet, richting Berg, ós eigelike doel vanaaf 't begin. Daezelfde daag kwaam de Grüne Polizei wórkelik en haalde óngeveer 250 luuj weg oet Jónghaof. Alles waar diek besjneet en wit. V'r lepe door 't fróntgebied. Pruse seldaote in witte euverals mit witte kap, óm neet op te valle, ware telefoondraad oet aan 't ligke. Eine hool ós taegé: 'Woher kommen Sie und wohin gehen Sie?' Vader sjprook good Duutsj, ómdet d'r aan de kweeksjool ónger angere leraar-Duutsj waar. 'D'n Herr Kommandant van die boerderie dao-achter haet ós nao Berg gesjik', zag d'r zo ónneuzel meugelik. Nao innig geklasjeneer leet dae seldaot ós gaon. Gelökkig besjtóngé de mobieltjes toen nog neet, anders ware v'r medein de klós gewaes.

Wie v'r wiejer trokke, flote de Ingelse grenate euver ós haer. V'r wiste waal det grenate die se heurdes fluite al veurbie dich ware en gei kwaad meer kóste. Ónger 't loupe heurde v'r nog ein heel zjwaor explosie, en effe later kwom ós ein groepke seldaote taegé; det ware miletaere van 't Sprengkommando, det net de Roerbrök bie Berg had opgeblaoze.

Eindelik bie 't dörp gekómme, zoge v'r det ouch de aaj prioriekirk op d'n heuvel waar opgeblaoze: daak draaf en de twee tores leke op twee geëxecuteerde die ze de kop hadde aafgesjaote. Twee sjtumpkes sjtoke ómhoog en de baovesjtökke loge oppe gróndj d'r naeve.

WEDEROPBOUW IN ROERMOND

Herstel panden Markt, links op de foto is nog de herbouw van de raadszaal in het stadhuis te zien; op die panden zijn reliëfs aangebracht als herinnering van de herbouw.

Door Yvonne de Vries

De door oorlogsgeweld vernielde gebouwen en infrastructuur moesten zo goed en zo kwaad, en vaak ook zo snel als het kon, weer opgebouwd worden. Wat betekende het zoal om letterlijk en figuurlijk weer orde te scheppen in de puinhopen?

Allereerst de term Wederopbouw, die term omvat twee betekenissen:

- Herstel of herbouw van door oorlogshandelingen vernielde gebouwen of infrastructuur.
- Nieuwbouw in de periode 1945-1965.

De Wederopbouw startte in Nederland in feite al in 1940. In de door oorlogshandelingen zwaar beschadigde stad Rotterdam, maar ook in steden langs de Grebbe-linie, zoals Rhenen. Met medewerking van de bezetter, want die had baat bij een goede infrastructuur.

Het herstel gebeurde veelal in een historiserende stijl; de rooilijn, hoogte en functie van het vernielde gebouw werden gerespecteerd. In de omgeving van Roermond waren veel infrastructurele objecten beschadigd, zoals spoorbruggen en ook de autobrug over de Maas. Die waren overigens door het Nederlandse leger opgeblazen om de doortocht van de Duitsers te belemmeren. De bezetter zette alles in het werk om die verbindingen weer snel op orde te brengen.

De schade aan gebouwen in Roermond viel toen wel mee. Maar dat ging tijdens het verdere verloop van de oorlog helaas veranderen.

Voor al in de periode 1944-1945 werd er enorme schade aan gebouwen aangericht, met veel burgerslachtoffers tot gevolg. De schade werd overigens niet alleen door de bezetter veroorzaakt, maar ook door de geallieerden die een doorstoot naar het Ruhrgebied wilden forceren. De stad Roermond kwam midden in de frontlinie te lig-

Unieke kleurenfoto van de herbouw van het pand hoek Brugstraat-Marktstraat komt uit archief van Louis Scheepers. Nu is daar een koffiehuis gevestigd, vroeger pand Wolters. Ook in de Marktstraat zijn enkele plaquettes aangebracht die naar de heropbouw verwijzen.

gen. Om te zien wat dit betekende zijn er momenteel op diverse plekken in de regio tentoonstellingen ingericht, zoals in het Historiehuis te Roermond.

Er werd niets meer hersteld, de mannen waren weggevoerd, vrouwen en kinderen zaten in de kelder en probeerden te overleven in een kapotte stad. Toen het echt niet meer ging werd de bevolking in januari 1945

Onderstaande foto is bijzonder omdat hier duidelijk het provisorische herstel van de Stenen brug te zien is.

afgevoerd naar Noord-Nederland, terwijl de bevrijders vlakbij, aan de overkant van de Maas, lagen.

Een paar weken later, op 1 maart 1945, trokken de geallieerden de verlaten en kapotte stad binnen.

Enkele dagen daarna kwam een jongeman vanuit Weert per motor naar Roermond: Louis Scheepers. Want in Weert wisten ze hoezeer Roermond was beschadigd, daar was werk te doen voor een aannemer. Scheepers ging meteen aan de slag. Het grootste probleem was materiaal verkrijgen, zoals stenen, glas en bouwkranen. Maar ook mankracht. Veel mannen waren nog in Duitsland of op een andere locatie in Nederland. Naarmate meer bewoners terugkeerden werden de straten schoongemaakt en het puin opgeruimd. Huizen werden provisorisch hersteld of eenvoudigweg geruimd. Veel puin werd gebruikt om de oevers van de Roer te versterken. In de binnenstad herinneren nog diverse plaquettes aan de herbouw van oude panden en nieuwbouw.

De Wederopbouw werd centraal en strak geregeld vanuit De Haag, door het ministerie van Wederopbouw. Dat moest ook wel want 25% van de huizen in Nederland waren vernield en 40% van de fabrieken waren verloren gegaan. De infrastructuur herstellen had de hoogste prioriteit.

Ook voor Roermond brak een nieuwe periode aan. Uitbreiding van de stad vroeg om nieuwe woonwijken, met scholen, kerken en winkels, maar zeker ook om bedrijfsgebouwen.

De stad werd hersteld, maar het leed van de bewoners bleef.

Boeken

Uit de boekenproductie over Roermond, geschiedenis en het landschap van de streek en stedenbouw in het algemeen selecteren we elke Ruimtelijk een paar titels. Het zijn geen recensies, slechts aankondigingen. Wie zich tekort gedaan voelt en vindt dat zijn of haar boek ook aandacht verdient, mag zich melden.

Historische roman over 18e eeuwse Maaseik en zijn Prinsenhof

Maaseik is het toneel van de turbulente gebeurtenissen in "Prinsessen in het Prinsenhof", een vuistdikke roman van Roermondenaar Piet Poell. In drie delen van elk meer dan 200 pagina's schetst hij het leven van drie leden van dezelfde familie in het 18e eeuwse Maaseik, die elk een speciale relatie hebben met het Prinsenhof, het jachtslot dat de prins-bisschop van Luik, Johan Theodoor van Beieren, in Maaseik liet bouwen.

eik, met een optreden van de Vlaamse Jules Deelder: Jee Kast. Sprekers zullen zijn burgemeester Johan Tollenaere en Jeff Hoeyberghs, rebels enfant terrible in Vlaanderen.

'Dood, maar niet vergeten'

Graven en grafkelders op d'n Aje Kirkhaof in Roermond. Met ingebruikname in 1785 is 'd'n Aje Kirkhaof', nabij de Kapel in 't Zand, één van de oudste algemene begraafplaatsen in ons land. De begraafplaats kent vele historische graven en grafmonumenten en was daarom genomineerd voor de Gouden Terebinth 2020. De begraafplaats vormt een afspiegeling van twee eeuwen Roermondse geschiedenis. In het boek 'Dood, maar niet vergeten' geeft gids en auteur John Vaessen, naast de beroemde grafmonu-

menten, ook een goede inkijk op minder bekende graven. Aan bod komen graven van musici, industriëlen, architecten, slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, kunstenaars, adel, 'kermisadel' en vele 'gewone Roermondse naren' die hun bestaan hadden in de 19e en 20e eeuw. Daardoor is het zeer de moeite waard voor vele Roermondse families met een relatie tot de begraafplaats en een bron voor verder historisch onderzoek. Het boek bevat 248 rijk geïllustreerde pagina's in A4 formaat. Uitgave door Stichting Oude Kerkhof Roermond, www.oudekerkhofroermond.nl die ook rondleidingen over de monumentale begraafplaats verzorgt.

De Munsterabdij van Roermond

Zoals in deze uitgave van Ruimtelijk al ruimschoots belicht, bestaat de Munsterkerk 800 jaar. De kerk is zo'n beetje het enige overgeblevene wat nog resteert van de vroegere Munsterabdij. Acht eeuwen lang markeert zij nadrukkelijk de historie van de stad Roermond. In het maar liefst 352 pagina's tellende boek De Munsterabdij van Roermond, door Hein van der Bruggen, Erik Caris en Luc Wolters, in samenwerking met de Stichting Munsterkerk 800, stellen wetenschappers een hele serie onderwerpen uit de rijke geschiedenis van de abdij aan de orde. Nieuw onderzoek naar de bouw, de materialen, methoden etc. schijnt telkens weer ander licht op de historie van deze bepalende abdij. Ook de turbulente verhalen rondom de ongelukkige sloop in 1924 worden niet vergeten. Naar verwachting verschijnt het boek in mei dit jaar. Uitgeverij is Wbooks. De eerste maanden bestaat de mogelijkheid het boek tegen een vriendelijke introductieprijs aan te schaffen.

Het reisbestek van Johanna van Randenraedt (1610-1684)

door Yvonne de Vries

Maart 2016 heb ik in Ruimtelijk geschreven over het verdwenen reisbestek van Johanna van Randenraedt. Niemand kon mij destijds vertellen waar het bestek was gebleven. Nu is het gevonden!

Wie was Johanna (of Joanna) van Randenraedt?

Zij leefde in Roermond van 1610 tot 1684, als telg van een vooraanstaande familie. Haar vader was hoofd van de rechtbank en haar broer was schepen van de stad. Johanna was uitstekend opgeleid; zij beheerste Frans, Nederlands, Duits en Latijn. Later sloot zij zich aan bij een groep zeer godsdienstige vrouwen, de geestelijke dochters, ook wel 'kloppen' genoemd.

Deze vrouwen zetten zich in voor godsdienstonderwijs, ziekenzorg, en voor de armen. Ze traden niet in een klooster en behielden hun bezittingen en vrijheid om te reizen. Van Johanna was bekend dat zij vaak andere geestelijke dochters in de regio bezocht. Over haar gaan veel verhalen. Eentje daarvan gaat over het beëindigen van de tweede grote stadsbrand in Roermond, in 1665.

Zij (Johanna) gooide in wanhoop een houten Mariabeeld uit de Minderbroederskerk in het vuur bij een huis aan de Pelserstraat. Het beeld verbrandde niet, en het vuur doofde, eindelijk, na dagen.

Een stenen Mariabeeld in de achtergevel van dat pand herinnert nog aan deze gebeurtenis, foto links boven.

Toen Johanna stierf was de hele regio in rouw gedompeld. Ze werd vereerd als een heilige. Begraven werd ze in de Jezuïetenkerk en later in de kathedraal. Een

mooi epitaaf, een monumentaal reliëf aan de binnenzijde van de kerk herinnert aan haar, foto links midden. De witte tegel markeert haar graf, foto links onder.

Waarom is haar reisbestek van belang voor Roermond?

Een zilveren reisbestek uit die tijd, rond 1660, is zeer zeldzaam. Het reisbestek van een vrouw al helemaal. Haar initialen en haar familiewapen staan er op: 'IBR': 'Iohanna Baptista van Randenraedt. Het is bovendien gemaakt door de bekende Roermondse zilversmid Jan Puytlinck. Hij is een broer van de beroemde schilder Christoffel Puytlinck.

Een opletten lezer is op zoek gegaan, en met succes. Na lang zoeken vond hij in een kelder een grote doos met hierin een klein doosje met de zilveren lepel en vork, die precies in elkaar passen. Het reisbestek van Johanna, gemaakt door Jan Puytlinck! Gelukkig is dit stukje erfgoed voor Roermond behouden. Nu nog een veilige plaats zoeken voor dit bijzondere kleinood...

Bouwplannen Wilhelminaplein en Bredeweg

Op meerdere locaties in Roermond worden momenteel bouwplannen voorbereid. Het gaat onder meer om de voormalige bibliotheek aan het Wilhelminaplein en de voormalige tuincentrumlocatie op de hoek van de Bredeweg en de Terbaansweg.

Voor eerstgenoemde locatie heeft de eigenaar een aanvraag omgevingsvergunning ingediend voor de realisatie van 27 appartementen. Deze moeten verrijzen op de plek van de voormalige bibliotheek en het achterliggende terrein aan de Ernst Casimirstraat. De vergunningaanvraag hiervoor ligt op het moment van dit schrijven bij de gemeente. Naast de voormalige bibliotheek lag tot voor kort een zonnestudio die in september 2019 uitbrandde. Dit gebouw is inmiddels gesloopt. Of de locatie van de voormalige zonnestudio ook bij het plan wordt betrokken is niet duidelijk.

Op de voormalige tuincentrumlocatie aan de Bredeweg gaat HVG Real Estate 44 woningen realiseren. De benodigde vergunningen hiervoor zijn ruim 10 jaar geleden al verleend maar door de recessie is het plan destijds nooit tot uitvoering gekomen. Dit gaat binnenkort veranderen.

In Ruimtelijk van december 2019 besteedden wij aandacht aan het feit dat Roermond nog steeds niet af is en de stad nog altijd rotte plekken en inbreidingslocaties kent die al jaren het beeld ontsieren. Dit ondanks inspanningen van de gemeente en ondanks het feit dat diverse locaties wél al aangepakt zijn de afgelopen jaren. De twee bovengenoemde plekken prijken in ons overzicht en we zijn dan ook blij dat ze beide een kwaliteitsimpuls krijgen. Het is nu wachten totdat ook de overige locaties uit onze opsomming de aandacht ontvangen die ze verdienen. (JN/EW)

Nieuwe schildjes keurmerk Stichting Ruimte

U kent vast wel de geel/blauw gekleurde schildjes van onze Stichting Ruimte die her en der op monumentale gebouwen prijken. Deze schildjes zijn van kunststof en de kleuren kunnen helaas vervagen. Daarom hebben wij besloten deze te vervangen door nieuw ontworpen, metalen exemplaren, welke beter bestand zijn tegen invloeden van buitenaf. We beginnen hiermee met de nieuwe uitreikingen van ons keurmerk in het voorjaar bij Galanterie DanDé op de H. Geeststraat 1 en de Ambachtelijke Schoenmaker op Hamstraat 40. Later zullen ook de bestaande gekleurde exemplaren vervangen worden.

Royaal balkon

Roermond mag zich gelukkig prijzen dat het koningspaar voor Maastricht heeft gekozen om Koningsdag 2020 te vieren. Stel je toch eens voor dat ze in Roermond na afloop van een boeiende wandeling (vanaf het DOC dóór de passage, via de Grotekerkstraat, de Markt en het 'Passion-plein') op het balkon van de ROYAL-bioscoop het volk zouden bedanken. Dat zou dan wel de allerlaatste balkonscène in hun leven zijn geworden want deze zou met de gehele familie erop zeker naar beneden zijn gestort. Het interieur van het 'koninklijk' bioscooptheater mag dan behouden en in gebruik zijn, het buitenbalkon verdient geen andere aanduiding dan: 'schandalig'. Dat komt ervan als er alleen nog belangstelling is voor winkelpuizen op de begane grond en wat daar achter te koop is. Menige verdieping boven de winkels zou er bij gebaat zijn als er in gewoond wordt. Het wordt de hoogste tijd om onze nationale geveltoeristen, de Van Rossems, een ronde door Roermond te laten maken. Hun kritiek wil misschien helpen om verslechtingen aan gebouwen aan te pakken.

Maar we kunnen hen ook vóór zijn...

(BT)

Originele banken bij fontein verdwenen

Ruim tien jaar geleden, 30 december 2009, is de gerenoveerde fontein op het Munsterplein onthuld. Een kunstwerk van de Roermondse beeldhouwer Dolf Wong. Opvallend is dat bij de renovatie van het Munsterplein in 2019/2020 de vier originele banken die deel uitmaken van het kunstwerk zijn verdwenen...

De originele banken die verdwenen zijn.

Aanvankelijk waren in 2009 de banken - met watervogels als onderstel - niet geplaatst om de kosten van deze renovatie binnen de perken te houden. Maar Dolf Wong had de mallen nog en uiteindelijk zijn voor 1600 euro vier nieuwe banken gemaakt naar het originele ontwerp. Die banken maken dus deel uit van het kunstwerk en zijn nu helaas verdwenen. Ze hebben het veld geruimd voor nieuwe moderne banken die geen relatie met het monumentale kunstwerk hebben.

De fontein verwijst naar het leed van vrouwen en kinderen in oorlogstijd en de moed die zij vooral in de laatste oorlogswinter hebben getoond. Precies 65 jaar vóór de renovatie, 30 december 1944, werden 2800 Roermondse mannen naar Duitsland gedeporteerd.

De fontein is tevens een herinnering aan de troonsafstand van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina op 31 augustus 1948, de dag ook dat de fontein is onthuld in aanwezigheid van duizenden belangstellenden.

De gemeente Roermond heeft de foutieve ingreep erkend. Wij vertrouwen op een spoedig herstel van deze situatie.

Tekst en foto: René Roosjen.

Ook donateur worden? ...en ontvang het tijdschrift Ruimtelijk

Doelstelling van de Stichting Ruimte Roermond

De Stichting Ruimte streeft naar behoud en verbetering van het historisch gegroeide karakter van de stad Roermond en omgeving. Zij stelt zich ten doel de architectonische en landschappelijke kwaliteiten van Roermond en de regio te behouden en te bevorderen.

Donateur worden

De geldmiddelen van de stichting bestaan uit de jaarlijkse bijdragen van de donateurs en uit giften en schenkingen.

U kunt donateur worden voor minimaal € 16,-/ 25,- (binnen/buiten gemeente Roermond) per jaar en ontvangt daarvoor 4x per jaar het tijdschrift Ruimtelijk. Als welkomstgeschenk ontvangt u tevens een digitaal bestand met alle tot op heden verschenen nummers van 1996 t/m 2017. Als u woonachtig bent buiten de gemeente Roermond wordt voor de postbezorging een extra bedrag van € 9,- per jaar in rekening gebracht.

Wilt u ook donateur worden, dan kan dat via onze website onder het kopje: 'Webshop'.

www.stichtingruimteroermond.nl

ANBI-status

De Stichting Ruimte is ANBI-erkend. Dit impliceert o.a. dat donateurs een schenking of extra donatie aan de Stichting Ruimte als **aftrekpost** voor de inkomsten of vennootschapsbelasting kunnen opvoeren. Als een stichting aangemerkt wordt als culturele ANBI gelden zelfs extra voordelen voor donateurs. Zo mogen particulieren dan in hun aangifte inkomstenbelasting een gift aan een culturele ANBI met 1,25 vermenigvuldigen. Kijk hiervoor op onze internetsite onder het kopje: "over ons" of op: <https://www.belastingdienst.nl/rekenhulp/anbi-zoeken/>.

BERICHTEN EN MEER...

App oorlogsmonumenten in Roermond

Bij 50 jaar vrijheid in Roermond verscheen 1 maart 1995 op initiatief van de Roermondse Vrouwenraad het boekje "Stille getuigen..." Een samenstelling door onze redacteur Yvonne de Vries met een fotografische weergave van grote en kleine oorlogsmonumenten in Roermond. Dit alles gecombineerd met teksten en beschrijvingen door meerdere Roermondse auteurs. Wegens de viering van 75 jaar vrijheid in 2020 is dit werk aangepast en opnieuw uitgedragen. Ditmaal als app, gemaakt door BC Schöndelnscholieren Jip van Hoef, Bas Meuwissen, Stef Halmans en Koen van Dooren. Met beeld en beschrijving van oorlogsmonumenten in Roermond, Maasniel, Herten en Swalmen. De app "oorlogsmonumenten Roermond" is vanaf 1 maart gratis beschikbaar in de iOS App Store en Google Play Store.

Tot en met 23 augustus in het Historiehuis

Tentoonstelling Frontstad Roermond

De tentoonstelling 'Frontstad Roermond - Burgers in de vuurlinie tijdens WO-2' is samengesteld door Eric Munnicks, die bekend is als auteur van verschillende boeken over de Tweede Wereldoorlog in Roermond en Midden-Limburg. Hij presenteert een deel van zijn enorme verzameling voorwerpen en documenten over de oorlog in Roermond.

Kijk voor het laatste
Ruimte-nieuws op:
stichtingruimteroermond.nl